

Декларираният труд е от полза за всички!

Вие сте нает работник?

Какво означава деклариран труд?

- Закрила и обезщетения: пенсия, социално осигуряване, здравеопазване, платени отпуски и защита срещу неправомерно уволнение или други нарушения на трудовото право.
- Редовно плащане на заплати, социалноосигурителни вноски и съответните данъци.

Деклариран ли е моят труд? Чеклист

Трябва да имате:

- **Трудов договор**, в който са посочени условията на труд, задълженията и правата, информация за работодателя и кой е отговорен за заплащане на Вашия труд.
- **Редовни изплащане на трудовите възнаграждения**, съобразно действително отработеното време, положения извънреден труд, на допълнителни плащания (например за нощен труд или работа на официални празници).
- **Защита срещу дискриминация** на работното място на основата на пол, полово самоопределяне, религия, националност или етническа принадлежност.
- **Право на почивки**, празници и отпуски.
- **Право на отпуск по болест** и защита в случай на трудови злоупотреки и професионални заболявания.
- **Регистрация в системата за социална сигурност** – например за пенсии, обезщетения за безработица, здравеопазване.
- **Право на представителство**, членство в синдикат и стачка.
- **Редовно плащане на вноски** – например вноски за пенсионно осигуряване.

Управлявате предприятие?

Наемате или планирате да наемате работници?

Какво означава деклариран труд?

- Спазване на правилата и разпоредбите в областта на труда; гарантиране ползването на правата, които работниците имат.
- Осигуряване на лоялна конкуренция между предприятията.
- Изграждане на стабилна и мотивираща работна среда, която води до повишена продуктивност на работното място.
- Предотвратяване на санкции, глоби, такси и рискове за репутацията.

Като собственик на предприятие и работодател Вие трябва:

- Да обърнете внимание на условията за наемане на работници съгласно нормативната уредба във Вашата страна. Проверете:
 - ▶ дали изпълнявате националните правила на Вашата държава за колективно договаряне относно заплатите и приспаднатите разходи;
 - ▶ дали плащате данъци и социалноосигурителни вноски в съответствие с правилата;
 - ▶ дали издавате правилно фишовете за заплати;
 - ▶ дали осигурявате отпуск по болест или майчинство и почивни дни/отпуск/годишен отпуск съгласно съответните разпоредби.
- Водете отчетност, съгласно приложимите национални правила и тези на ЕС, относно Вашите регистрирани работници, за действително отработеното от тях време и цялата информация, свързана с плащанията.
- Прилагайте правилата за здраве и безопасност при работа, като осигурявате безопасна среда за вашите работници.
- Уверете се, че Вашите служители имат право да работят законно във Вашата държава.

Ако притежавате предприятие и се колебаете какви са правилата във Вашата държава за законно наемане на работници, можете:

- Да се свържете с местната инспекция по труда.
- Да се свържете с Вашата национална и/или местна организация на работодателите.
- Да се свържете с институциите, компетентни в областта на трудовите правоотношения и здравословните и безопасни условия на труд.

Може да бъде прието, че сте деклариран работник, ако:

*Получавате пари в брой без договор – **недеклариран труд***

Ако нямате писмен договор и Вашият работодател Ви плаща в брой, без да регистрира труда Ви или да плаща данъци и социалноосигурителни вноски, тогава работите недекларирано.

*Част от заплатата Ви се изплаща в брой – **частично недеклариран труд***

Ако Вашият работодател декларира само част от работните Ви часове и за останалите плаща в брой, тогава част от Вашия труд не е декларирана. Това включва и недеклариран извънреден труд, и допълнителни смени. Това може да изглежда удобно, но ограничава правата Ви и Ви оставя без доказателство за изцяло положения от Вас труд.

*Вие сте самостоятелно заето лице, но се отнасят с Вас като с нает работник **това е зависима самостоятелна заетост.***

Ако сте регистриран като самостоятелно заето лице, но работите под контрола на ръководител, спазвате фиксирано работно време или разчитате на един клиент, може да сте в ситуация на фиктивна самостоятелна заетост. Това означава, че отношението към Вас е като към нает работник без права или защита.

В някои държави дори ако сте регистриран като самостоятелно заето лице, може да бъдете считан за наемен работник с пълни трудови права особено когато някой ръководи работата Ви, определя възнаграждението Ви и Вие извършвате работата лично.

Какво можете да направите?

1. Свържете се с местната инспекция по труда

Инспекциите и организациите по труда контролират и проверяват предприятията. Те могат да Ви посъветват как да сигнализирате за недеklarиран труд. Инспекциите по труда често предоставят информация за правото Ви да претендирате за неизплатени възнаграждения в съответствие със законодателството на ЕС.

2. Свържете се със синдикална организация

Синдикалните организации представляват работниците, насърчават спазването на правата и подобряването на условията на труд. Те водят диалог с организациите на работодателите. Свържете се с Вашата местна синдикална организация или с нейни представители на работното Ви място.

Научете повече

На уебсайта на **Европейския орган по труда** можете да намерите Вашето национално звено за контакт и да получите съвет.

<https://www.ela.europa.eu>

Европейски орган по труда
Ландерерова 12, 811 09 Братислава I, Словакия

Служба за публикации
на Европейския съюз

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

© Европейски орган по труда, 2025 г.

Print ISBN 978-92-9415-185-8 doi:10.2883/6113629

HP-01-25-025-BG-C

PDF ISBN 978-92-9415-184-1 doi:10.2883/2800918

HP-01-25-025-BG-N

Корица, © Gorodenkoff/stock.adobe.com; © JackF/stock.adobe.com;

© wavebreak3/stock.adobe.com. Вътрешни страници, © K Seisa/peopleimages.com/ stock.adobe.com; © New Africa/stock.adobe.com